

Innst. S. nr. 124

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument nr. 8:58 (2007–2008)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Halleraker og Olemic Thommessen om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Lov 18. mai nr. 11 1990 om stadnamn, § 5 annet ledd, gir hjemmel til tvangsendring av bruksnavn som språklig og geografisk faller sammen med nedarvede stedsnavn, eller med andre stedsnavn som skal brukes av det offentlige. Bestemmelsen forvaltes av Statens kartverk.

Denne bestemmelsen betyr at hovedregelen om at grunneier bestemmer hvordan navnet på egen eiendom skal staves, kan fravikes. Begrunnelsen for dette er at gårdsnavn ofte ligger til grunn for navnevalg på byggefelt, veier etc., det vil si navn som skal benyttes på skilt, kart og adresser.

Utøvelsen av bestemmelsen har gitt flere uheldige utslag der slektsnavn og gårdsnavn blir atskilt, eller at gårdsnavn forandres slik at det ikke lenger skaper den identitetsfølelsen navnet tradisjonelt har hatt.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn, således at endring av bruksnavn ikke kan skje uten grunneiers samtykke."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Britt Hild-

eng, Synnøve Brenden Klemetrud og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Knut Gjerde og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Molvær Grimstad, fra Senterpartiet, Magnhild Eia, og fra Venstre, Trine Skei Grande, vil understreke at stedsnavn er viktige kulturminner. Allikevel stiller komiteen spørsmål ved om kulturminnehensynet er truet selv om skrivemåte av gårds-/bruksnavn tiltales å avvike fra normert norsk og variere innenfor samme geografiske område, slik tilfellet har vært opp gjennom tidene. Komiteen vil påpeke at skrivemåte innført på et senere historisk tidspunkt enn navnets opprinnelse, allikevel er av relativt eldre dato og i henhold til datidens skrivemålsform. I et slikt perspektiv ligger det, etter komiteens oppfatning, også en historisk verdi i å kunne videreføre skriveformen fra den tid da en begynte å fastsette stedsnavn i skriftlig form.

Komiteen viser til brev fra statsråden til komiteen (vedlegg), der departementet åpner for en lovendring. Komiteen mener en lovendring bør innebære at loven tillater videreføring av nedarvet skriveform på gårdsnavn.

Komiteen mener videre at de ulike grunneiere i ei grend bør kunne opprettholde ulik skrivemåte, samt at det ikke behøver være samsvar mellom skrivemåten på gårds-/bruksnavnet og øvrige funksjoner av stedsnavn som sammenfaller med gårdsnavn i et geografisk område.

Komiteen mener derfor at det bør utredes å endre loven slik at kravet om at navnene skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper ikke skal gjelde selve gårds-/bruksnavnet, og at kravet om ensartet skrivemåte i ulike funksjoner oppheves. Komiteen

mener at grunneieres synspunkt i saken bør tillegges særskilt vekt.

Komiteen mener dette vil balansere kulturminnevernet og grunneiernes interesser på en bedre måte enn praktiseringen av dagens lovverk.

Komiteen anser det som nødvendig med endring i sammensetningen av klagenemnd for stedsnavnesaker for å sikre større legitimitet ved behandlingen av klagesaker.

Komiteen ber departementet komme tilbake så snart som praktisk mulig med en lovendring som sikrer bredere sammensetning av nemnda, hvor det tas hensyn til lekmannsrepresentasjon og tilstrekkelig uavhengighet fra vedtaksorganet.

Komiteen ser det som naturlig at de liggende klagesaker, hva gjelder gårds- og bruksnavn, stilles i bero til et nytt klageorgan kommer i arbeid.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til sine merknader og til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:58 (2007–2008) – om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Halleraker og Olemic Thommessen om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 18. desember 2008

May-Helen Molvær Grimstad

leder

Trine Skei Grande

ordfører

Vedlegg**Brev fra Kultur- og kirkedepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 29. mai 2008****Dokument nr. 8:58 (2007-2008) om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke**

Jeg viser til brev fra Familie- og kulturkomiteen datert 16. mai 2008 vedrørende ovennevnte.

I brevet ber komiteen om forslag til utforming av lovtekst slik at endring av stavemåten for gårdsnavn skal godkjennes av grunneier, m.a.o. slik at grunneier har vetorett i saker der Statens kartverk ønsker endring. I representantforslag nr. 58 (2007-2008) bes Regjeringen fremme forslag om lovendring slik at endring av bruksnavn ikke kan skje uten grunneiers samtykke. Kultur- og kirkedepartementet har på bakgrunn av dette lagt til grunn at endringen skal gjelde både gårdsnavn og bruksnavn. Departementet har også lagt til grunn at regelen i § 4 første ledd om at skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivningsprinsipper skal opprettholdes.

Departementet vil på grunnlag av dette anta at innføringen av vetorett for grunneier eventuelt gjennomføres ved å:

- fjerne § 6 første ledd fjerde punktum: "Synspunkta til eigaren skal tilleggast særskild vekt."
- legge til et nytt fjerde ledd i § 8: "Vedtak som endrar skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn må godkjennast av eigaren."

Forslaget legger til grunn en noe endret prosess for behandlingen av gårds- og bruksnavn. Praksis viser at svært mange eiere ikke velger å klage på tross av at vedtaket i saken ikke sammenfaller med deres opprinnelige synspunkt. Det er grunn til å tro at årsaken til dette er at eierne selv i en del tilfeller endrer mening etter å ha lest den navnefaglige begrunnelsen og lært mer om den historiske bakgrunnen for navnet. Eiers eventuelle vetorett bør derfor utøves etter at denne informasjonen har kommet frem.

Dette skulle gi følgende utforming av § 6 første ledd og § 8 i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn:

§ 6. Nærmare om saksbehandlinga

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. Eigiar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Eigiar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av

andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknytning til. Før vedtak om skrivemåte blir gjort, skal namnekon-sulentane gi tilråding om skrivemåten.

§ 8. Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Eigiar eller festar kan fastsetje namn på eige bruk. Eigiar eller festar har likevel ikkje rett til å endre eller byte ut bruksnamn som kjem inn under andre ledd, dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

Skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn som språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn, eller med andre stadnamn som etter reglane i denne lova eller i andre lover og forskrifter skal brukast av det offentlege, skal fastsetjast etter reglane i §§ 4 til 6.

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet, eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet.

Vedtak som endrar skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn må godkjennast av eigaren.

For andre bruksnamn fastset eigiar eller festar skrivemåten.

Kultur- og kirkedepartementets vurdering

Stedsnavn, herunder nedarvede gårds- og bruksnavn, er verdifulle immaterielle kulturminner og har som sådan krav på vern, jf. også Unescos konvensjon om immateriell kulturarv som Norge ratifiserte i 2007. Jeg vil derfor nok en gang fraråde en endring i tråd med det foreslåtte. En eventuell justering av kursen bør gjøres etter tilstrekkelig høring og utredning og på en måte som ivaretar hensynet til vern av gårds- og bruksnavn som kulturminner. Som nevnt i mitt brev av 5. mai d.å. kan et mulig alternativ være å endre begrepsbruken i loven i tråd med Kultur- og kirkedepartementets forslag før lovrevisjonen i 2005, med andre ord å innføre begrepet "lokal talemålsform" i stedet for "nedervd". I denne sammenheng kan også hensynet til eiers synspunkt reguleres dersom det anses nødvendig. Jeg vil også påpeke at den reviderte stedsnavnloven stort sett er blitt tatt godt imot rundt om i landet. De aller fleste saker avgjøres uten klage, noe som blant annet vises gjennom en oversikt over klagesaker de siste tre årene:

År	Vedtak i alt	Statens kartverks vedtak	Klager
2005	1 839	13 98	16
2006	3 863	3 664	8
2007	1 252	962	8

Mange norske gårdsnavn er opp mot 2000 år gamle, mens grunneier ofte ønsker en skrivemåte som faller sammen med skrivemåten av vedkommendes slektsnavn, som gjerne er mye yngre. Gårdsnavnene er også i svært mange tilfeller primærnavn som forekommer som del av andre stedsnavn i området rundt gården. Dersom Stortinget vedtar en endring i tråd med det ovennevnte, vil dette kreve at man snarest mulig også revurderer regelen som tilsier at skrivemåten i primærfunksjonen skal være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene, jf. stedsnavnloven § 4 annet ledd. Det er ikke opplagt at regelen om navnenes primærfunksjon bør opprettholdes dersom grunneier får vetorett, jf. hensynet til navnenes verdi som kulturminner. Spørsmålet må utredes nærmere.

De ulike eiernes forhold til hverandre må også vurderes nærmere. Gårdsnavnene er den største og viktigste gruppen av såkalte bostedsnavn. Fordi den norske navnegården i historisk tid ofte har vært delt opp i flere bruk, har vi ofte flere bruksnavn på hver gård, som er helt eller delvis identiske med gårdsnavnet. Ikke sjelden er grunneierne uenige seg imellom og man vil dermed få flere ulike skrivemåter av samme opprinnelige gårdsnavn på de forskjellige underbrukene. Regelen om at skrivemåten av gårdsnavnet skal være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavnet bør dermed også vurderes nærmere. Dersom man innfører en regel som tilsier at hensynet til eier gis avgjørende vekt bør det kanskje også vurderes nærmere om skrivemåten av bruksnavn bør kunne kreves endret ved eierskifte.

På sikt må også behovet for å opprettholde en egen klagenemnd for klagesaker under stedsnavnloven utredes.

En eventuell lovendring i tråd med det ovennevnte vil selvfølgelig også medføre et behov for å revidere og oppdatere forskrift og retningslinjer til stedsnavnloven. Jeg ber derfor om at det i tilfelle tas hensyn til dette ved fastsettelsen av ikrafttredelsestidspunktet.